

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in odgovorni urednik:

JAKOB DIMNIK,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 12. Ljubljana, 16. rožnika 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: —ič: O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Josip Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

O uredbi učiteljskih plač na Kranjskem.

II.

4. Provizorični učitelji.

Plače provizoričnih učiteljev po raznih deželah so kaj različne, vendar razlikujejo nekatere dežele med prov. učitelji, ki imajo spričevalo učne vsposobljenosti in takimi, ki imajo le zrelostno spričevalo, n. pr. Češka, Tirolska, Dunaj, Avstrija pod Anizo in Bukovina. Tako ločitev pa opazamo le pri novejših postavah. Treba bode torej tudi pri nas kaj v tem oziru ukreniti, saj ni dotičnik kriv, ki ne more kljub najboljši volji do stalnosti priti. Zahteva pravičnosti je torej, da se učiteljskim osebam, ki imajo spričevalo učne vsposobljenosti od dneva prebite skušnje plača poviša. Remuneracija 360 gld. sicer res ni velika, a 2 leti se že potrpi, ako je nada, da bo pozneje bolje. To vidimo tudi pri drugih stanovih, kjer morajo začetniki s primeroma malimi podporami (adjuti) dalj časa prakticirati.

Pri tem poglavju pa ne moremo zamolčati stvari, ki je v neizmerno škodo naši šoli in nam samim. Na mislih nam je uporaba prov. učiteljev-abiturijentov na jednorazrednicah. Na ta mesta spadajo skušeni, značajni učitelji, ki so res voditelji takih šol. Teorije napolnjen,

sposoben poučevati, ako se pridno pripravlja, z uspehom v jednom razredu, naj samostojno deli dobro hrano osmim šolskim letom. Ali ni vsako metodično postopanje že iz začetka popolnoma izključeno? Mladega začetnika množica raznovrstne snovi tako zmede, da vrže po nekaterih brezuspešnih poskusih vso metodiko na stran in se — lovi. Leta in leta minejo, predno dospe po hevristiškem poti do delne jasnosti t. j. stvar si po svoje prikroji. Tako ne sme dalje itil. Začetnikov prostor je na večrazrednici, kjer ima priliko, starejše tovariše dan na dan opazovati, kako vzgojujejo in poučujejo.

Pa še druga stran! Mladenič, ki pride iz učiteljske pripravnice ne pozna svetá. Veliko dobre volje ima, mnogo idejalov, dosti vednosti, a kaj, ker ne ve, kako svoje vednosti prodati, svoje dobre volje uresničiti, svojih idejalov vsaj deloma doseči. Krvavo potrebuje torej vodnika, ki ga uči, kako med svet varno in prav stopiti in si značaj in čistost duha ohraniti. Na večrazrednici se pa polaga tudi trden temelj medsebojni kolegijalnosti, tam se uči ubogati, ki bode pozneje zapovedoval. To pa ni majhna reč!

Še jedenkrat: Interesi šole in učiteljstva zabranjujejo uporabo prov. učiteljev na jednorazrednicah, tedaj: *videant consules!*

5. Pomožne in zasilne učne osebe. Nagrade za poučevanje nezapovedanih učnih predmetov.

Naše šolske postave govoré o pomožnih (postranskih) učnih osebah na ljudskih šolah. To so take osebe, ki poučujejo posamezne učne predmete. (Prim. § 37. šol. in učnega reda, § 4. min. n. z dné 8. vel. travna 1872. l., §§ 20. in 40. dež. post. z dné 29. mal. travna 1873. l., § 3. zak. z dné 18. rožnika 1877. l.)

Pri nas bi se bilo torej v prvi vrsti ozirati na učiteljice žen. r. del na takih dekliških ali po spolu mešanih šolah, kjer poučujejo samo moški učitelji.

V morje bi se reklo vodo nositi, ako bi se hotelo dokazovati, kake neizmerne važnosti je pouk v ženskih ročnih delih. In vendar poučujejo ta predmet na ogromni množini naših, zlasti jednorazrednih ljudskih šol pomožne učiteljice, ki nimajo ne duha ne sluha o metodiškem postopanju. Tudi višina remuneracije ni nikjer postavno določena. § 20. dež. postave z dné 29. mal. travna 1873. l. govori sicer o imenovanji učiteljev za nezapovedane učne predmete in učiteljic za ženska ročna dela. § 40. iste postave govori o stanovitnih nagradah za učiteljice žen. r. del po meri tedenskih učnih ur. Te nagrade določa dotični okr. šol. svet. § 3. zakona z dné 18. rožnika 1877. l. določa, da se nagrade plačujejo iz normalnega šolskega zaklada. To je vse lepo. A koliko, to pa ni nikjer postavno izrečeno. Jemlje se

sicer za merilo razglas vis. c. kr. dež. šol. sveta z dné 29. mal. travna 1880. l. št. 737. Ker pa navadno primanjkuje denarja, se take nagrade restringujejo. Čas je torej, da se remuneracije za nezapovedane učne predmete postavno določijo. Na Dunaji n. pr. določa § 9. postave z dné 27. grudna 1801. l. da dobivajo učiteljice žen. r. del, ki niso meščanske ali razredne učiteljice, na leto od učne ure po 30 gld. Ta remuneracija se poviša čez 10 let na 40 gld. Se ve da poučujejo tam ženska ročna dela le take učiteljice, ki so predpisani izpit prebile. Ni pa misliti, da bi se pri nas dobila za vsako šolo izprašana učiteljica žen. r. del. Tečaj traja celo leto in to učenje je z ozirom na materijelni vspah njegov predrago. Ni se torej čuditi, ako se oglasi vsako leto le malo gojenk v tečaj za učiteljice ženskih ročnih del.

Ali bi pa ne kazalo našim razmeram primeren, recimo 2 mesečen tečaj za učiteljice ženskih ročnih del na c. kr. izobraževališči v Ljubljani napraviti?

Gotovo bi se v vsaki šolski občini dobila pripravna oseba s potrebnim predznanjem, ki bi hotela v tak tečaj iti sosebnost še, ako bi bila nagrada postavno ustanovljena in bi jo uživale le take učiteljice, ki bi se z dovršenim tečajem mogle izkazati.

Ako bode postavodajalcu kaj na tem ležeče, da se ženska ročna dela metodiško t. j. z uspehom poučujejo, sprejeti bode moral v zakon primerna določila.

Sploh so nagrade, te nam tolikokrat očitane, v naši deželi tako borne, da je to naravnost našemu stanu in delu ne — vredno. Pouk v kmetijstvu ali v deških ročnih delih se mora gotovo šteti med nezapovedane učne predmete. Tu so pa nagrade tako majhne, da se je sploh čuditi. Skoro neverjetno je slišati, da je ta ali oni tovariš dobil tri ali pet gld. nagrade, ker je celo leto poučeval kmetijstvo. Gospoda, to ne more dalje iti.

Tirjati moramo, da se za nezapovedane učne predmete postavno ustanovi nagrada.

Piscec teh vrst govori gotovo vsem tovarišem iz srca. Kdor misli na resen uspeh, naj tudi resno na plačilo misli. Sicer naj se pa nagrada le takrat plačuje, kadar je kaj uspeha, v nasprotnem slučaju pa niti ni treba, da bi se poučevalo.

Še jedno stvar moramo sprožiti. Dostikrat se pripeti, da je kje kaka služba prazna, ali da je učitelj vsled bolezni na dopustu. Umesten, jako umesten je razglas vis. c. kr. dež. šol. sveta z dné 29. malega travna 1880. l., zadevajoč namestovanje učiteljskih služb na javnih ljudskih šolah. Izpeljiv pa ni. Kje dobiti suplenta, kakoršnega predpisuje § 1. omenjenega razglasa sredi šolskega leta? Izprijeni učiteljniški pa niso za to. Nadomestovanje jednorazrednih ljudskih šol iz večrazrednic pa je največkrat naravnost nemogoče, saj se pri nas šole le

pri najskrajnejši potrebi t. j. kadar so šolske sobe za množico otrok premajhne, razširijo.

Le pravica bi bila, da se 3⁰/₀ interkalarij, ki znese približno 9000 gld., porabi za ustanovitev rednih nadomestnih učiteljskih služeb.

Razun pomožnih in nadomestnih učnih oseb, so še zasilne t. j. osebe, ki oskrbujejo pouk na zasilnih šolah. Tudi tem bi se morale razmere postavno določiti. Tako je storila tudi Tirolska. (Prim. §§ 5, 8, 42, 55 in 57 postave z dné 30. mal. travna 1892. l.) —ič.

(Dalje prih.)

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

L.

Ustavno življenje v Avstriji od leta 1867. do sedanjih dni.

3. Od Taaffejevega ministerstva do sedanjih dni.
(1879—1897).

STaaffejevim ministerstvom se začenja za Avstrijo nova pomirljiva doba v ustavnem življenju. Pri nastopu je posebno naglašal, da je novo ministerstvo „nad strankami“ in bode pravično vsem avstrijskim narodom. Grof Taaffe je bil jeden najspretnjših ministrov, katere je Avstrija imela od l. 1848. V novem ministerstvu je prevzel Taaffe predsedništvo in notranje reči, Stremayr pravosodje in začasno tudi bogočastje in nauk, Korb-Weidenheim trgovino, Falkenhayn poljedelstvo, Chertek začasno denarstvo in Horst deželno brambo; ministra brez portfelja sta pa bila Pražak za Češko in Ziemialkowski za Galicijo.

Ministerstvo je predložilo poslanski zbornici vojni zakon, s katerim se ustavoverna stranka ni popolnoma vjemala. Radi tega se je ministerstvo vedno bolj opiralo na „desnico“ (Slovane in konservativne Nemce). Tudi v drugih vprašanjih so se kazala nasprotstva, katera je bilo le težko odpraviti. Izdale so se za Češko in Moravsko „jezikovne naredbe“, vsled katerih se je naročilo uradnikom, da občujejo s češkimi strankami češki. Tudi Slovenci smo pridobili svojemu jeziku večjo veljavo v uradih in šolah. Jezikovne naredbe so se izdale tudi za slovenske pokrajine meseca mal. travna in vinotoka l. 1882.

V ministerstvu so se vršile večje premembe. Mesto Cherteka je bil nekoliko časa pl. Kriegsau minister za denarstvo, a že rožnika l. 1880. so izstopili zraven Kriegsaa ustavoverni stranki bliže stoječi ministri Stremayr, Korb-Weidenheim in Horst. Bogočastje in nauk je